

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Львівський національний університет
ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З. Гжицького**

Факультет ветеринарної гігієни, екології та права

Кафедра фармації та біології

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
з ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЕКОНОМІКА ФАРМАЦІЇ»**

для студентів ОС «Магістр»
денної та заочної форм навчання
галузі знань 22 «Охорона здоров'я»
спеціальності 226 «Фармація, промислова фармація»

Львів – 2021

Методичні рекомендації з виробничої практики навчальної дисципліни «**Організація та економіка фармації**» для студентів ОС «Магістр» денної та заочної форм навчання галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 226 «Фармація, промислова фармація». Укл. Бонецький О.О. – Львів: Видавництво ЛНУ ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С. Гжицького, 2021. – 23 с.

Укладачі:

Бонецький О.О., канд. екон. наук, асистент кафедри фармації та біології Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького.

Робоча програма розглянута та схвалена на засіданні кафедри фармації та біології (протокол № 6_від «21»_січня_2021 року) та навчально-методичною радою факультету ветеринарної гігієни, екології та права (протокол № 5 від «22» січня 2021 року)

Рецензенти:

Гориславець П.А., канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів Національного університету «Львівська політехніка»;

Демчук О.Г., канд. фарм. наук, доцент кафедри фармації та біології Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького.

ЗМІСТ

1. Загальні положення	4
2. Програма виробничої практики з навчальної дисципліни «Організація та економіка фармації»	6
3. Графік проходження виробничої практики	12
4. Оформлення звіту з практики	13
5. Прикінцеві положення	19
Додатки	23

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Всього годин Денна форма навчання
Кількість годин/кредитів усього	60/2
Усього годин аудиторної роботи	
• лекційні заняття, год. всього	-
• практичні заняття, год. всього	60
• лабораторні заняття, год. всього	-
Усього годин самостійної роботи	-

Базою виробничої практики з навчальної дисципліни «Організація та економіка фармації» може бути:

1. Аптечний заклад будь-якої форми власності, в т. ч. й аптечна мережа;
2. Підприємство-дистриб'ютор лікарських засобів;
3. Підприємство-виробник лікарських засобів.

Предметом вивчення обов'язкової навчальної дисципліни «Організація та економіка фармації» є організаційно-економічні аспекти діяльності аптечних закладів.

Метою викладання навчальної дисципліни «Організація та економіка фармації» є формування у студентів системи знань про організаційно-економічні аспекти фармацевтичної діяльності у сучасних умовах.

Мета виробничої практики: закріпити теоретичні знання і набути практичні навички та вміння в організації адміністративної, виробничої, торгово-фінансової діяльності аптечних закладів.

Обов'язки керівника практики від кафедри:

- забезпечити проведення всіх організаційних заходів перед проходженням практики, надати студентам необхідні матеріали;
- провести інструктаж про порядок проходження практики;
- проводити консультації зі студентами щодо проходження практики та своєчасного і повного оформлення документів.

Обов'язки керівника практики від бази практики:

- забезпечити загальне і безпосереднє керівництво практикою студентів під час проходження ними практики;
- контролювати дотримання студентами правил внутрішнього розпорядку, і техніки безпеки;
- забезпечити необхідні умови на кожному робочому місці для оволодіння студентами практичними навичками, вміннями, знаннями у відповідності з програмою практики;
- своєчасно доповідати керівнику аптеки, керівникам практики від кафедри про порушення студентами правил внутрішнього розпорядку, техніки безпеки, невиконання програми практики;
- контролювати своєчасне ведення студентами щоденника у відповідності з програмою практики та методичними вказівками з практики;
- контролювати своєчасне ведення студентами документації про практику, передусім щоденника з практики та методичними вказівками з практики.
- дати по завершенню практики письмову характеристику виробничої діяльності студента.

Співробітники аптеки можуть брати участь у підсумкових конференціях з практики, а також участь у проведенні заліку після закінчення виробничої практики разом з керівником від кафедри та адміністрацією аптеки.

Обов'язки студента при проходженні практики:

- до початку практики отримати від керівника практики від кафедри всі необхідні інструктажі про проходження практики, методичні рекомендації та інші документи;
- до початку практики ознайомитися з програмою практики та обсягом робіт;
- своєчасно прибути на базу практики, пред'явити керівнику аптеки скерування, методичні вказівки з практики і приступити до її проходження;
- своєчасно і в повному обсязі виконувати завдання відповідно до програми практики;

- своєчасно вести всю документацію з практики;
- своєчасно представити звіт про проходження практики разом зі всією супутньою документацією.

2. ПРОГРАМА ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЕКОНОМІКА ФАРМАЦІЇ»

Лекційних занять та лабораторних робіт з виробничої практики не передбачено. Структуру практичних занять наведено у табл. 2.1. Ця структура є програмою практики та орієнтиром для складання графіку проходження практики.

Умовні позначення баз практики:

А – аптечний заклад будь-якої форми власності, в т. ч. й аптечна мережа;

Д – підприємство-дистриб'ютор лікарських засобів;

В – підприємство-виробник лікарських засобів.

Таблиця 2.1. – Структура практичних занять з виробничої практики навчальної дисципліни «Організація та економіка фармації»

№ з/п	Назви тем та короткий зміст за навчальною програмою	База практики та кількість годин		
		А	Д	В
1	2	3	4	5
Частина 1.				
Розділ 1. Організація фармацевтичного забезпечення населення				
1	Тема 1. Основні принципи організації фарм. забезпечення населення. Національна лікарська політика 1.1. Соціально-економічне значення фармацевтичної діяльності. Поняття „фармацевтичне забезпечення“, „фармацевтична допомога“, „фармацевтична послуга“. 1.2. Міжнародні організації, що регулюють фарм. діяльність на макроекономічному рівні. 1.3. Поняття про комплекс належних практик як стандарти, що регулюють фарм. діяльність. 1.4. Національна лікарська політика (НЛП): головні цілі і пріоритети. 1.5. Організаційна структура фармацевтичної галузі та її державне регулювання в Україні. 1.6. Законодавчо-нормативна база, що регламентує фармацевтичну діяльність в Україні. 1.7. Ліцензування фармацевтичної діяльності.	3	3	3
2	Тема 2. Інформаційне забезпечення та організація діяльності аптек як закладів охорони здоров'я 2.1. Система фармацевтичної інформації. Види інформації. Рівні інформації. Джерела та форми передачі фармацевтичної	3	3	3

	<p>інформації.</p> <p>2.2. Класифікація лікарських засобів у світовій фармацевтичній практиці. Державний реєстр і Державний формуляр лікарських засобів. Національний перелік основних (життєво необхідних) лікарських засобів.</p> <p>2.3. Поняття про аптечні заклади та аптечну мережу. Основні принципи розвитку та розміщення аптечної мережі.</p> <p>2.4. Організація роботи аптечних закладів різних форм власності та господарювання в умовах ринку.</p> <p>2.5. Аптека як заклад охорони здоров'я та як суб'єкт господарювання.</p>			
3	<p>Тема 3. Організація рецептурного і безрецептурного відпуску ліків</p> <p>3.1. Порядок організації рецептурного відпуску ліків в Україні та інших країнах світу.</p> <p>3.2. Критерії визначення категорій відпуску лікарських засобів.</p> <p>3.3. Організація безрецептурного відпуску ЛЗ, ВМП. Концепція відповідального самолікування.</p> <p>3.4. Порядок відпуску лікарських засобів за рецептом з аптек та їх структурних підрозділів.</p> <p>3.5. Особливості відпуску наркотичних, психотропних лікарських засобів та прекурсорів.</p> <p>3.6. Групи амбулаторних хворих та категорії населення, яким гарантовані пільги та безоплатний відпуск ЛЗ. Особливості оформлення пільгових та безоплатних рецептів.</p>	3	0	0
4	<p>Тема 4. Облік рецептури. Організація обліку і забезпечення якості ЛЗ</p> <p>4.1. Індивідуальне та серійне виготовлення лікарських засобів в аптеці. Тариф за виготовлення ліків як історична та соціально-економічна категорії. Значення Таха laborum, визначення та структура.</p> <p>4.2. Методика визначення тарифів за виготовлення лікарських форм.</p> <p>4.3. Правила таксування вартості різних лікарських прописів.</p> <p>4.4. Значення обліку рецептури в організації діяльності аптеки.</p> <p>4.5. Облік рецептів на ліки індивідуального виготовлення та на готові лікарські засоби.</p> <p>4.6. Особливості обліку пільгових рецептів. Організація предметно-кількісного обліку в аптеках та лікувально-профілактичних закладах.</p> <p>4.7. Забезпечення якості ліків як міжнародна проблема. Сучасна концепція забезпечення якості ЛЗ та товарів аптечного асортименту.</p> <p>4.8. Державні механізми забезпечення якості ЛЗ. Організація державної системи забезпечення якості ЛЗ в Україні.</p> <p>4.9. Організація контролю якості ліків (вхідного, внутрішньоаптечного).</p>	3	0	0
5	<p>Тема 5. Порядок обігу наркотичних і психотропних ЛЗ, прекурсорів</p> <p>5.1. Класифікація наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів.</p>	3	3	3

	<p>5.2. Державне регулювання обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів.</p> <p>5.3. Порядок ліцензування господарської діяльності, пов'язаної з обігом контрольованих речовин.</p> <p>5.4. Організація обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів у аптеках. Правила відпуску наркотичних (психотропних) лікарських засобів амбулаторних хворим.</p> <p>5.5. Відповідальність за порушення встановлених правил обігу контрольованих речовин.</p>			
6	<p>Тема 6. Організація роботи аптеки</p> <p>6.1. Організація роботи аптеки з товарними запасами. Характеристика та класифікація товарних запасів. Організація роботи аптек з постачальниками.</p> <p>6.2. Методики визначення товарного запасу. Організація зберігання ЛЗ та товарів аптечного асортименту відповідно до вимог нормативної документації.</p> <p>6.3. Організація приймання товарів в аптечних закладах.</p> <p>6.4. Організація оптової торгівлі ЛЗ та товарами аптечного асортименту. Належна практика дистрибуції GDP.</p> <p>6.5. Аптечні склади (бази) – завдання й функції, організаційна структура.</p> <p>6.6. Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з оптової торгівлі ЛЗ. Вимоги до приміщень, оснащення, персоналу.</p> <p>6.7. Порядок приймання товарів та їх відпуску, забезпечення належного зберігання.</p>	3	3	3
7	<p>Тема 7. Організація зовнішньоторговельної діяльності у фармації</p> <p>7.1. Поняття зовнішньоекономічної діяльності. Особливості укладання зовнішньоекономічних контрактів (договорів) купівлі-продажу ЛЗ та інших товарів аптечного асортименту.</p> <p>7.2. Умови поставки згідно з міжнародними правилами ІНКОТЕРМС.</p> <p>7.3. Особливості ввезення в Україну ЛЗ та товарів аптечного асортименту.</p> <p>7.4. Порядок декларування імпортованих товарів.</p>	0	3	3
8	<p>Тема 8. Основні принципи й методи формування системи цін на ЛЗ</p> <p>8.1. Теоретичні основи ціноутворення. Функції ціни. Види цін.</p> <p>8.2. Оптово-відпускні та роздрібні ціни на лікарські препарати. Роздрібні ціни і тарифи на екстемпоральні лікарські засоби.</p> <p>8.3. Державне регулювання цін на лікарські засоби та вироби медичного призначення в Україні.</p> <p>8.4. Референтне ціноутворення.</p>	3	3	3
<p>Частина 2.</p> <p>Розділ 2.1. Системи обліку у фармації</p>				
9	<p>Тема 9. Система обліку та звітності на базі практики</p> <p>9.1. Загальна характеристика системи обліку та звітності. Мета, завдання та значення обліку. Роль бухгалтерського обліку в управлінні.</p>	3	3	3

	<p>9.2. Види обліку та звітності у аптеках. Документ в організації обліку. Облікова політика.</p> <p>9.3. Вимоги до бухгалтерського обліку. Предмет, об'єкт та метод бухгалтерського обліку. П(С)БО.</p> <p>9.4. Структура господарських засобів аптечних закладів.</p> <p>9.5. Бухгалтерський баланс, будова та зміст. Бухгалтерські рахунки.</p> <p>9.6 Автоматизація бухгалтерського обліку.</p>			
10	<p>Тема 10. Облік руху товарів на базі практики</p> <p>10.1. Первинний облік. Організація приймання товарів та інших цінностей.</p> <p>10.2. Особливості обліку надходження отруйних, наркотичних та психотропних ЛЗ.</p> <p>10.3. Порядок обліку інших операцій, які збільшують залишок асортименту.</p> <p>10.4. Структура товарообігу на базі практики, його облік за окремими видами.</p>	3	3	3
11	<p>Тема 11. Облік руху інших ТМЦ. Облік основних засобів та нематеріальних активів на базі практики</p> <p>11.1. Облік руху інших активів. Облік тари. Облік допоміжних матеріалів. Документальне оформлення руху МШП.</p> <p>11.2. Класифікація основних засобів та нематеріальних активів.</p> <p>11.3. Облік надходження та руху основних засобів. Оцінка вартості основних засобів.</p> <p>11.4. Первинні документи управлінського обліку основних засобів.</p> <p>11.5. Амортизаційні відрахування, їх розрахунок та облік.</p>	3	3	3
12	<p>Тема 12 Облік руху грошових коштів на базі практики</p> <p>12.1. Організація обігу грошових коштів.</p> <p>12.2. Касові операції: класифікація, документальне оформлення.</p> <p>12.3. Порядок ведення касової книги та обов'язки касира.</p> <p>12.4. Правила проведення розрахунків зі споживачами з використанням РРО.</p> <p>12.5. Види банківських рахунків.</p> <p>12.6. Розрахунково-платіжні документи. Облік безготівкових розрахунків</p> <p>12.7. Електронний грошовий обіг.</p>	3	3	3
13	<p>Тема 13. Організація обліку заробітної плати на базі практики</p> <p>13.1. Форми та системи оплати праці</p> <p>13.2. Тарифна система. Встановлення посадових окладів та надбавок працівникам.</p> <p>13.3. Структура та характеристика фонду заробітної плати.</p> <p>13.4. Організація обліку праці та заробітної плати.</p> <p>13.5. Гарантійні та компенсаційні виплати.</p> <p>13.6.Обов'язкові утримання з фонду заробітної плати.</p>	3	3	3
14	<p>Тема 14. Організація інвентаризації товарно-матеріальних цінностей в аптечних закладах</p> <p>14.1. Інвентаризація: завдання, види і терміни проведення.</p> <p>14.2. Загальний порядок проведення інвентаризації</p> <p>14.3. Підведення підсумків інвентаризації та правила списання природного збитку.</p>	3	3	3

15	Тема 15. Звітність бази практики 15.1. Порядок складання та затвердження звітів. 15.2. Характеристика та структура „Товарного звіту” та „Звіту про господарську діяльність аптеки”. 15.3. Форми фінансової звітності. 15.4. Зміст, структура та порядок складання бухгалтерського балансу. 15.5. Особливості звітності малих підприємств.	3	3	3
Розділ 2.2. Основи економіки фармації				
16	Тема 16. Основи фармацевтичної економіки. Економічні показники діяльності підприємств 16.1. Роль і місце фармацевтичної економіки у системі наукового знання. 16.2. Методологічні положення фармацевтичної економіки. 16.3. Основні фінансові показники підприємства.	1	3	3
17	Тема 17. Аналіз та планування фінансово-господарської діяльності аптекних закладів 17.1. Теоретичні основи економічного аналізу. 17.2. Організація та проведення економічного аналізу 17.3. Методологія планування. 17.4. Планування та аналізування товарообігу. 17.5. Планування та аналізування товарних запасів. 17.6. Планування та аналізування рецептури. 17.7. Торговельні накладення як об’єкт економічного аналізу 17.8. Економічний аналіз та планування витрат. 17.9. Планування та аналізування результатів фінансової діяльності.	3	3	3
18	Тема 18. Оподаткування бази практики 18.1. Характеристика податків як соціально-економічної категорії 18.2. Податкова система України. 18.3. Класифікація податків та зборів. 18.4. Податкова звітність. 18.5. Порядок оподаткування прибутку бази практики. 18.6. Характеристика податку на додану вартість і акцизного збору. 18.7. Спрощена система оподаткування, обліку та звітності.	3	3	3
19	Тема 19. Фінансово-кредитна система. Кредитування бази практики 19.1. Грошово-кредитне регулювання економіки. 19.2. Фінансова-кредитна система держави. 19.3. Банківська система України. 19.4. Сутність і види банківського кредиту. 19.5. Основні принципи кредитування фармацевтичних підприємств.	3	3	3
20	Тема 20. Організація проведення аудиторської перевірки бази практики 20.1. Сутність та предмет аудиту. Принципи аудиту. Види аудиту. 20.2. Нормативне регулювання аудиторської діяльності. Міжнародні стандарти аудиту. 20.3. Вимоги до аудиторів та аудиторських фірм.	3	3	3

	20.4. Планування аудиту. Аудиторський ризик. 20.5. Методика проведення та інформаційне забезпечення аудиту. 20.6. Аудиторські докази, їх класифікація та вимоги до них. 20.7. Робоча документація аудитора. Аудиторський висновок. Звіт аудитора. 20.8. Аудит фінансової звітності.			
21	Тема 21. Аналіз фінансового стану підприємства на базі даних звітності 21.1. Експрес-аналіз балансу. 21.2. Порівняльний аналітичний баланс. 21.3. Групи фінансових коефіцієнтів. 21.4. Економічний контекст і його значення.	3	6	6
22	Тема 22. Фармацевтичне забезпечення населення в умовах медичного страхування 22.1. Організаційні принципи медичного страхування. 22.2. Основні типи систем охорони здоров'я та моделей медичного страхування. 22.3. Аналіз досвіду функціонування медичного страхування за кордоном. 22.4. Проблеми і перспективи становлення системи медичного страхування в Україні.	2	0	0
	Усього годин:	60	60	60
Підсумковий контроль: залік (2 год)				

Студент проходить всі практичні заняття на базі практики та подає всю інформацію в звіті з практики з позицій бази практики. Але якщо базою практики є аптека, яка одночасно належить до аптечної мережі, то, ймовірно, виникне ситуація, коли деякі функції аптеки виконує інший елемент мережі (наприклад, бухгалтерський облік ведеться централізовано). Фінансово-бухгалтерська звітність мережі аптек буде значно інформативнішою, ніж окремої аптеки в цій мережі. У такій ситуації необхідні додаткові консультації з керівником виробничої практики від кафедри та керівником магістерської кваліфікаційної роботи з приводу того, яку інформацію подавати в звіті з практики з позицій аптеки, а яку – з позицій всієї аптечної мережі.

При виникненні певних нюансів (наприклад, коли база практики не здійснює зовнішньоторговельної діяльності) керівник практики від кафедри в кожному конкретному випадку має право на власний розсуд не змінювати, або змінити кількість год., виділених на закріплення теми і перенести їх на вивчення інших тем (табл. 2.1), але так, щоб загальна кількість годин з виробничої практики не змінилася.

3. ГРАФІК ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Графік проходження практики представлений у табл. 3.1.

Таблиця 3.1. – Графік проходження виробничої практики з навчальної дисципліни «Організація та економіка фармації»

№ з/п	Назва виду робіт	Кількість робочих днів
1	Прибуття на базу практики. Оформлення документів. Загальне знайомство з організацією роботи бази практики та правилами внутрішнього розпорядку.	1
2	Проходження практики за темами навчальної дисципліни «Організація та економіка фармації» з розбивкою часу, представленої у табл. 2.1, зі щоденним оформленням щоденника практики (на оформлення щоденника виділяється 1 год. в день).	7
3	Заключне оформлення документів, підбиття підсумків проходження практики, вибуття з бази практики, написання звіту з практики.	2
Усього робочих днів		10

Студенти на практиці ознайомлюються з нижчепереліченими документами і вивчають їх зміст і порядок заповнення:

- товарно-транспортна накладна (прибуткова накладна);
- акт приймання товару (в т.ч. й за умови розбіжностей);
- вимоги-накладні структурних підрозділів аптеки, ЛПЗ;
- акт про списання товарів на господарські потреби, на переоцінку;
- товарний звіт;
- копії Х, Z-звітів та копії чеків;
- прибутковий і видатковий касові ордери;
- касова книга;
- таблиць обліку використання робочого часу;
- розрахунково-платіжна відомість;
- інвентаризаційний опис;
- зведений опис інвентаризаційних листів;
- бухгалтерський баланс (форма 1) та звіт про фінансові результати (форма 2).

Копії деяких з тих документів за дозволом з адміністрації бази практики студенти можуть долучити до звіту з практики.

4. ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ З ПРАКТИКИ

Звіт з практики є основним документом, який засвідчує проходження студентом виробничої практики, тому має бути оформлений відповідним чином і поданий до захисту разом зі щоденником практики.

Структура звіту з практики:

1. Титульний аркуш (додаток А);
2. Зміст;
3. Вступ (1 стор.);
4. Розділ 1. Законодавчо-нормативні акти, які регламентують діяльність бази практики (до 2 стор.);
5. Розділ 2. Організація фармацевтичного забезпечення населення на прикладі бази практики (4-5 стор.);
6. Розділ 3. Системи обліку та звітності у фармації на прикладі бази практики (3-4 стор.);
7. Розділ 4. Основи економіки фармації на прикладі бази практики (5-6 стор.);
8. Висновки (1-2 стор.);
9. Список використаних джерел;
10. Додатки.

Важливо у назвах розділів звіту з практики писати назву бази практики (можна скорочену), наприклад, «Організація фармацевтичного забезпечення населення на прикладі АТ «Галичфарм».

Кожен новий розділ звіту з практики починається з нової сторінки.

Обсяг основного тексту (від вступу до висновків включно) має бути в межах 15-20 стор.

Коротка характеристика кожного елемента звіту з практики:

Титульний аркуш є типовим і наведений у додатку А. Вся інформація на цьому листку має бути подана.

У **вступі** студент коротко характеризує базу практики, прописує мету практики.

У **першому розділі** коротко подається правову базу, яка регулює діяльність бази практики. Доцільно написати назву правового акту, його дату та коротко охарактеризувати сферу регулювання. Всі акти мають бути подані відповідним чином у списку використаних джерел.

У **другому розділі** необхідно описати закріплення основних тем з частини «Організація фармацевтичного забезпечення населення». Тут доцільно подати табл. 4.1 і 4.2, заповнені протягом одного дня (коли студент вивчав відповідну тему).

Таблиця 4.1. – Організація рецептурного і безрецептурного відпуску ліків

№ з/п	Торгова назва ЛЗ	Фармакологічна група	Кількість звернень	Кількість відмов	Кількість замін
1					
...					
n					

Таблиця 4.2. – Організація роботи аптеки з товарними запасами

№ з/п	Постачальник	Кількість асортиментних позицій	Терміни поставки до аптеки (дні)	Переваги	Недоліки
1					
...					
n					

У **третьому розділі** варто описати закріплення тем із розділу 2.1 «Системи обліку у фармації». **Аптека** може бути оформлена на фізичну особу-підприємця, який веде свій тип фінансово-бухгалтерської звітності; може бути зареєстрованою як мале підприємство і вести спрощену форму звітності, а може бути частиною аптечної мережі і вести повну фінансово-бухгалтерську звітність. Підприємство-дистриб'ютор та підприємство-виробник лікарських засобів переважно ведуть повну фінансово-бухгалтерську звітність.

Закріплення знань відбувається шляхом вивчення на базі практики бухгалтерських документів, частину з яких потім буде використано для написання кваліфікаційної роботи.

Студент додає копії форми 1 (баланс) і форми 2 (звіт про фінансові результати) як додатки до звіту з практики, або документи, які веде ФОП (табл. 4.3). Тут доцільно консультуватися з керівником практики від кафедри.

Таблиця 4.3. – Документи ФОП на загальній системі оподаткування

№ з/п	Назва виду економічної діяльності	Код виду економічної діяльності з КВЕД	Сума одержаного доходу, грн., коп.	Вартість документально підтверджених витрат, пов'язаних із господарською діяльністю (грн., коп.) у тому числі:				сума чистого оподатковуваного доходу (грн., коп.)
				вартість придбаних ТМЦ, реалізованих, або використаних у виробництві продукції	витрати на оплату праці та нарахування на заробітну плату	інші витрати, включаючи вартість виконаних робіт, наданих послуг	Амортизаційні відрахування	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1								
...								
п								
УСЬОГО								

Примітка: У графі 9 чистий дохід обчислюється як доходи з графі 4 мінус витрати з граф 5–8. Далі підсумовуються показники за кожною графою — і отримуються загальну суму чистого доходу.

У четвертому розділі необхідно описати закріплення тем із розділу 2.2 «Основи економіки фармації». Основна увага звіту з практики приділяється фінансовому аналізу діяльності бази практики. Тут необхідно навести динаміку основних показників звітності (табл. 4.4) і порахувати значення фінансових коефіцієнтів і заповнити табл. 4.5. Під час захисту звіту з практики необхідно знати економічний зміст коефіцієнтів. Табл. 4.4 і 4.5 орієнтовані на повну фінансово-бухгалтерську звітність.

Таблиця 4.4. – Динаміка основних показників фінансової звітності бази практики

Назва показника	Значення, тис. грн.		Абсолютне відхилення, тис. грн.	Відносне відхилення, %
	Попередній рік	Звітний рік		

Необоротні активи				
Оборотні активи				
Власний капітал				
Довгострокові зобов'язання				
Поточні зобов'язання				
Баланс				
Чистий дохід				
Собівартість				
Валовий фінансовий результат				
Фінансовий результат від операційної діяльності				
Чистий фінансовий результат				

Примітка: ФОП веде іншу звітність.

Таблиця 4.5. – Динаміка основних фінансових коефіцієнтів бази практики

Назва показника	Формула для розрахунку	Напрямок позитивних змін, або нормативне значення	Роки	
			Попередній рік	Звітний рік
Показники рентабельності, %				
Рентабельність активів	Чистий прибуток (ф. 2, р. 2350) / Активи (ф. 1, р. 1300) * 100 %	> 1%, зростання		
Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток (ф. 2, р. 2350) / Власний капітал (ф. 1, р. 1495) * 100 %	> 2%, зростання		
Рентабельність виробництва	Чистий прибуток (ф. 2, р. 2350) / Собівартість (ф. 2, р. 2050) * 100%	> 2%, зростання		
Показники фінансової стійкості				
Коефіцієнт фінансової	Власний капітал (ф. 1, р. 1495) /	> 0,5		

автономії	Активи (ф. 1, р. 1300)			
Коефіцієнт фінансової стійкості	[Власний капітал (ф. 1, р. 1495) + Довгострокові зобов'язання (ф. 1, р. 1595)] / Активи (ф. 1, р. 1300)	> 0,7		
Власні обігові кошти, тис. грн.	Власний капітал (ф. 1, р. 1495) – Необоротні активи (ф. 1, р. 1095)	> 0, збільшення		
Показники ліквідності				
Коефіцієнт загальної ліквідності	Оборотні активи (ф. 1, р. 1195) / Поточні зобов'язання (ф. 1, р. 1695)	1 – 2		
Коефіцієнт швидкої ліквідності	[Оборотні активи (ф. 1, р. 1195) – Запаси (ф. 1, р. 1100)] / Поточні зобов'язання (ф. 1, р. 1695)	0,75 – 1		
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Грошові кошти (ф. 1, р. 1165) / Поточні зобов'язання (ф. 1, р. 1695)	0,15 – 0,25		
Показники ділової активності				
Коефіцієнт трансформації (оборотності активів)	Чистий дохід (ф. 2, р. 2000) / Активи (ф. 1, р. 1300)	Збільшення		
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	Чистий дохід (ф. 2, р. 2000) / Оборотні активи (ф. 1, р. 1195)	Збільшення		
Період одного обороту оборотних активів	Оборотні активи (ф. 1, р. 1195) / Чистий дохід (ф. 2, р. 2000)	Зменшення		
Фондовіддача	Чистий дохід	Збільшення		

	(ф. 2, р. 2000) / Основні засоби (ф. 1, р. 1010)			
Показники майнового стану				
Коефіцієнт оновлення основних засобів	Приріст первісної вартості ОЗ (приріст ф. 1, р. 1011) / Первісну вартість ОЗ (ф. 1, р. 1011) на початок року	> 0,01		
Коефіцієнт зносу основних засобів	Знос ОЗ (ф. 1, р. 1012) / Первісну вартість ОЗ (ф. 1, р. 1011)	< 1		
Частка основних засобів в активах	Основні засоби (ф. 1, р. 1010) / Активи (ф. 1, р. 1300)	зменшення		

У висновках необхідно узагальнити все написане у звіті з практики, вказати, чи досягнута мета виробничої практики.

Список використаних джерел має бути оформленим відповідно до вимог.

У додатках подається фінансова звітність бази практики, додаткова документація та інформація, яка не вмістилася в основній частині звіту з практики.

5. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

Вивчення предмету проводиться за допомогою таких **методів**:

- викладання лекційного матеріалу в аудиторній формі;
- викладання лекційного матеріалу у формі відеолекцій, презентацій та іншого матеріалу, характерного для дистанційного навчання;
- використання відеофільмів;
- розв’язування тестів, ситуаційних задач;
- науково-дослідна робота (як обов’язковий елемент не передбачено, але можливе використання за бажанням студентів);
- методи самоосвіти (самостійна робота студентів).

Максимальна кількість балів за навчальну практику складає 100 балів, компонентами яких є бали за поточний контроль, за зміст і оформлення звітної документації (щоденника - звіту, оформлення та знання гербарію).

У “Заліковій книжці” студента ставиться відмітка “зараховано” і кількість балів та буквене їх значення (за шкалою ECTS).

Оцінювання студента

Оцінка звіту, бали	Оцінка захисту звіту, бали	Всього балів
70	30	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

90-100 - у повному обсязі опрацьовано програмні питання практики; звітна документація оформлена відповідно до вимог, високе оцінювання практиканта керівником.

75-89 - програмні питання практики опрацьовано достатньо; звітну документацію оформлено відповідно до вимог; позитивне оцінювання практики керівником.

60-74 - окремі питання опрацьовано поверхнево; звітну документацію оформлено відповідно до вимог, позитивна характеристика практиканта керівником.

35-59 - не висвітлено окремі програмні питання; звітну документацію оформлено з порушенням вимог, негативна характеристика практиканта керівником; відсутність на практиці.

1-34 - не висвітлено програмні питання; звітна документація відсутня, негативна характеристика практиканта керівником; відсутність на практиці.

Навчально-методичне забезпечення

1. Підручники та навчальні посібники;
2. Конспект лекцій з дисципліни;
3. Мультимедійні презентації для проведення лекцій;
4. Матеріали для самостійного вивчення на електронних носіях;
5. Тестові контрольні питання для поточного контролю знань;
6. Відеолекції.

Рекомендована література

Базова

1. *Організація та економіка фармацевтичної промисловості*. Ч. 1. Організація фармацевтичного забезпечення населення : нац. підруч. для студ. вищ. навч. закл. / А. С. Немченко, В. М. Назаркіна, Г. Л. Панфілова та ін.; за ред. А. С. Немченко. – Харків : НФаУ : Золоті сторінки, 2015. – 360 с. – (Національний підручник)

2. *Організація та економіка фармацевтичної промисловості*. Ч. 2. Системи обліку в фармацевтичній промисловості : нац. підруч. для студ. вищ. навч. закл. / А. С. Немченко, В. М. Назаркіна, О. П. Гудзенко та ін.; за ред. А. С. Немченко. – Харків : НФаУ : Золоті сторінки, 2016. – 416 с. – (Національний підручник)

3. *Організація фармацевтичного забезпечення населення* : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А. С. Немченко, В. М. Назаркіна, Г.Л. Панфілова та ін.; за ред. А. С. Немченко. – Харків : НФаУ, 2013.

4. *Системи обліку у фармацевтичній промисловості* : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А. С. Немченко, В. М. Назаркіна, В. М. Чернуха та ін.; за ред. А. С. Немченко. – Харків : НФаУ, 2013.

5. *Основи економіки фармацевтичної промисловості* : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А. С. Немченко, В. М. Назаркіна, Г.Л. Панфілова та ін.; за ред. А. С. Немченко. – Харків : НФаУ, 2013.

Допоміжна

1. Конституція України [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Господарський кодекс України від 16.01.2003р. №436-IV [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

4. Директива 2001/83/ЄС Європейського парламенту і Ради ЄС від 6.11.2001г. «О своде Директива 2001/83/ЄС «О Кодексе Европейского сообщества «Лекарственные средства для человека» от 6.11.2001г. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://apps.who.int/medicinedocs/documents/s17096e/s17096e.pdf>

5. Закон України «Про лікарські засоби» №123/96–ВР від 04.04.1996 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/123/96-%D0%B2%D1%80>

6. Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність" №959-ХІІ від 16.04.91 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/959-12>

7. Закон України „Про рекламу” від 03.07.1996 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80> 8. Закон України «Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 14.01.1998

р. №16/98-ВР [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/16/98-%D0%B2%D1%80>

Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 02.03.2015 № 222-VIII [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1775-14_10.
Закон України «Про страхування» від 7.03.1996 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>

11. Закон України від 8.09.2011 р. № 3718-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання фальсифікації ЛЗ» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3718-17>

12. Закон України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини, прекурсори» в редакції Закону від 22.12.06 р. №530-V [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80>

13. Закон України від 06.09.05 р. № 2806-IV «Про дозвільну систему в сфері господарської діяльності» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2806-15>

14. Кримінальний Кодекс України від 5.04.2001 р. № 2341-III (ст. 307-309, 311-313, 318-320). [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

15. Постанова КМУ №1303 від 17.08.1998 р. „Про впорядкування безоплатного та пільгового відпуску ЛЗ за рецептами лікарів у разі амбулаторного лікування окремих груп населення та за певними категоріями захворювань” [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1303-98-%D0%BF>

16. Постанова КМУ №770 „Про затвердження Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів” від 6.05.2000 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/770-2000-%D0%BF>

17. Постанова КМУ №589 від 3.06.2009 р. „Про затвердження Порядку здійснення діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, та контролю за їх обігом” [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/589-2009-%D0%BF>

18. Постанова КМУ № 756 «Про затвердження переліку документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності» від 4.07.2001 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/756-2001-%D0%BF>

19. Наказ МОЗ України №360 від 19.07.05 р. „Правила виписування рецептів та вимог-замовлень на ЛЗ і виробу медичного призначення”. [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20050719_360.html

20. Наказ МОЗ України №185 від 17.05.2001 р. „Про затвердження критеріїв визначення категорії відпуску лікарських засобів” [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0464-01>

21. Наказ МОЗ України № 490 „Про затвердження Переліків отруйних та сильнодіючих лікарських засобів” від 17.08.2007 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1007-07>

Наказ МОЗ України №809 від 22.11.2011р. «Про затвердження Порядку встановлення заборони (тимчасової заборони) та поновлення обігу лікарських засобів на території України» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0126-12>

23. Наказ МОЗ України № 677 від 29.09.2014 р. «Про затвердження Порядку контролю якості лікарських засобів під час оптової та роздрібної торгівлі» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1515-14>

24. Наказ МОЗ України №11 від 21.01.2010 р. "Про затвердження Порядку обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів в закладах охорони здоров'я України" [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0347-10>

25. Наказ МОЗ України № 812 від 7.10.2012 р. „Про затвердження Правил виробництва (виготовлення) та контролю якості лікарських засобів в аптеках”. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1846-12>

26. Наказ МОЗ України №275 «Інструкція із санітарно-протиепідемічного режиму аптечних закладів» від 15.05.2006 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0642-06>

27. Наказ МОЗ України №723 „Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової, роздрібною торгівлі лікарськими засобами” від 31.10.2011 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1420-11>

28. Наказ МОЗ України №284 „Про затвердження протоколів провізора (фармацевта)” від 16.05.2011 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20110516_284.htm

Наказ МОЗ України №44 “Про організацію зберігання в аптечних установах різних груп лікарських засобів та виробів медичного призначення” від 16.03.1993 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.apteka.ua/article/91510>

30. Настанова «Лікарські засоби. Належна практика дистрибуції. СТ-Н МОЗУ 42-5.0:2008» Наказ МОЗ України №95 від 16.02.2009 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20090216_95.html

31. Немченко А.С., Косяченко К.Л., Немченко О.А. Ціноутворення на лікарські засоби: монографія (видання 2-ге, доповн. і перероб). – Х., 2012. – 304 с.

32. Панфілова Г.Л., Немченко А.С., Немченко О.А. Організація фармацевтичної допомоги населенню в умовах медичного страхування. – Х., 2009.

Інформаційні ресурси

1. Законодавство України - <http://zakon.rada.gov.ua/>
2. Інформаційна система „Компендіум” - <http://compendium.com.ua/>
3. Інформаційна система „Лікарські засоби” (Моріон). <http://pharmbase.com.ua/>
4. Інформаційно-пошукова система «Електронний формуляр» http://www.dec.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=301&Itemid=622&lang=uk
5. Державний реєстр ЛЗ (Експертний центр ЛЗ) <http://www.drlz.kiev.ua/>
6. Довідник лікарських засобів <http://www.drlz.kiev.ua/>
7. Державний реєстр медичної техніки та ВМП <http://portal.diklz.gov.ua/PublicSite/PUB/VMList.aspx>
8. Національний перелік ОЛЗ та ВМП (МОЗ України). http://www.moz.gov.ua/ua/portal/register_naclist/
9. Реєстр місць здійснення діяльності з оптової та роздрібною торгівлі ЛЗ (Держлікслужба) <http://portal.diklz.gov.ua/PublicSite/TradeLicense/TradeLicenseList.aspx>
10. Реєстр оптово-відпускних цін на ЛЗ http://www.moz.gov.ua/ua/portal/register_prices_drugs/
11. Держ. реєстр харчових продуктів спеціального дієтичного споживання, функціональних харчових продуктів та дієтичних добавок http://www.moz.gov.ua/ua/portal/register_foodstuffanddietary/

Додаток А
Взірець титульної сторінки

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С.З. Гжицького

Кафедра: фармації та біології

ЗВІТ
ПРО ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЕКОНОМІКА ФАРМАЦІЇ»

Прізвище, ім'я, по батькові студента

Факультет: ВГЕП Курс IV Група _____

Терміни проходження практики:

з «___» _____ 20__ р.

до «___» _____ 20__ р.

Керівник практики від університету:

(посада, прізвище, ініціали)

Львів – 202__